

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K otázce možnosti podání odpůrčí žaloby bez existence vykonatelné pohledávky

Institut relativní neúčinnosti umožňuje věřiteli obranu proti jednání dlužníka, kterým dlužník zkracuje uspokojení věřitele, typicky tzv. „vyváděním“ svého majetku na třetí osoby. Tento článek se zabývá problematikou možného postupu věřitele, který má za dlužníkem pohledávku, jež se dosud nestala vykonatelnou (typicky pohledávku vymáhanou v soudním řízení, v němž dosud nebylo pravomocně rozhodnuto). Konkrétně se tento článek zabývá otázkou, zda může takový věřitel podat tzv. odpůrčí žalobu a soud případně řízení o odpůrčí žalobě přerušit do doby nabytí vykonatelnosti pohledávky. Na danou otázku odpovídá část odborné veřejnosti kladně, část záporně. Existuje však řada významných argumentů svědčících ve prospěch záporné odpovědi, které autor tohoto článku v rámci odborné diskuse dosud nezaznamenal.

Úvod do problematiky a současná právní úprava

Při pohledu na současnou právní úpravu dle zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „OZ“) by pravděpodobně průměrný čtenář bez znalosti dřívější judikatury na základě prosté logiky dovodil, že existence vykonatelné pohledávky věřitele je nutnou podmínkou k podání odpůrčí žaloby (k uplatnění práva věřitele). Dle § 589 odst. 1 věty první OZ totiž: *„Zkracuje-li právní jednání dlužníka uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele, má věřitel právo domáhat se, aby soud určil, že právní jednání dlužníka není vůči věřiteli právně účinné.“* Bez existence vykonatelné pohledávky totiž nemůže dojít k jejímu zkracování, a tudíž ani k naplnění podmínky pro podání odpůrčí žaloby.

Průměrný čtenář zákona znající význam pojmu *vykonatelná*, mající přehled o lhůtách k uplatnění tohoto práva dle dalších ustanovení OZ a též mající cit pro zásady spravedlnosti jakožto vůdčí ideje právního řádu by se však musel ptát, jak může věřitel postupovat v případě, kdy se blíží konec lhůty k uplatnění odpůrčí žaloby, avšak pohledávka věřitele dosud není vykonatelná (např. z důvodu procesních průtahů způsobených dlužníkem v řízení o přiznání pohledávky). Východisko pak poskytuje § 593 OZ, podle kterého: *„Vyhradí-li si věřitel dříve, než se jeho pohledávka stane vykonatelnou, právo dovolat se neúčinnosti právního jednání tím, že výhradu prostřednictvím notáře, exekutora nebo soudu oznámí tomu, vůči komu se neúčinnosti právního jednání může dovolat, pak věřiteli lhůta k dovolání se neúčinnosti právního jednání neběží, dokud se pohledávka vykonatelnou nestane.“* Ochranu věřitele před uplynutím lhůty tak poskytuje tato výhrada, při jejímž uplatnění věřitel běh lhůty k uplatnění odpůrčí žaloby zastaví do doby vykonatelnosti pohledávky.

Úprava a judikatura dle předchozího občanského zákoníku

Při znalosti úpravy a zejména judikatury dle předchozí úpravy, tedy dle zákona č. [40/1964](#) Sb.,

občanského zákoníku (dále jen „**OZ 1964**“) lze však proti výše uvedenému výkladu leccos namítat. Ustanovení § 42a odst. 1 věty první OZ 1964 stanovilo, že: *„Věřitel se může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné.“*

Na rozdíl od OZ neobsahoval OZ 1964 období možnosti učinit výhradu za účelem zastavení běhu lhůt k uplatnění odpůrcí žaloby. Bylo tak otázkou, jak může postupovat věřitel ve shora nastíněném případě blížícího se uplynutí lhůty. S ohledem na zásady spravedlnosti bylo při absenci zákonného institutu k zastavení běhu lhůt nutné určitou racionální možnost postupu věřitele dovodit. Dobová judikatura se ustálila na výkladu, že *vymahatelností* pohledávky je nutné rozumět její *vykonatelnost* (tedy podloženost exekučním titulem) a že tato vymahatelnost se nevyžaduje již při podání odpůrcí žaloby, ale až v době rozhodnutí soudu o odpůrcí žalobě, přičemž do doby nabytí vykonatelnosti pohledávky může soud řízení přerušit.[1]

Současná neaplikovatelnost předchozí judikatury

Autor tohoto článku je přesvědčen, že výše uvedená rozhodnutí byla s ohledem na dobovou právní úpravu správná, avšak v současné době jsou již jejich závěry neaplikovatelné.

Neaplikovatelnost uvedené judikatury autor dovozuje především ze změny právní úpravy v OZ. Kromě změny ve formulaci základního ustanovení § 589 odst. 1 věty první OZ, o níž je pojednáno závěrem tohoto článku, a odstranění možných pochybností ohledně výkladu pojmu *vymahatelná* je to především přijetí § 593 OZ. Dle autora přijetím § 593 OZ zakotvujícím možnost učinit výše uvedenou výhradu mohlo být stěžejně zamýšleno cokoli jiného než právě vyřešení situace věřitele, jemuž brzy uplyne lhůta k uplatnění odpůrcí žaloby, avšak dosud nedisponuje vykonatelnou pohledávkou. Úmyslem zákonodárce přitom mohlo být právě upuštění od předchozí praxe opřené o odkazovanou judikaturu. Pokud by bylo nadále možné podat odpůrcí žalobu bez vykonatelné pohledávky a následně přerušit řízení, nedávala by úprava v § 593 OZ prakticky žádný smysl.

Autor považuje odkazovanou judikaturu za správnou pouze s přihlédnutím k tomu, že v předmětné době neexistoval ekvivalent dnešního § 593 OZ, a bylo tudíž nevyhnutelné při výkladu zohlednit zásady spravedlnosti vůči věřiteli. Obecně je, a i za předchozí úpravy bylo, nežádoucí a rozporné se zásadou procesní hospodárnosti, aby byly podávány žaloby, o nichž není možné rozhodnout, respektive může být hypoteticky možné o nich rozhodnout teprve v neurčitěm čase v budoucnu. Stejně jako je nežádoucí, aby byly s vidinou možné budoucí změny podávány žaloby na plnění dosud nesplatných pohledávek, žaloby na určení vlastnického práva, které žalobci dosud nevzniklo apod., je nežádoucí podávat odpůrcí žalobu bez prakticky nesporné (vykonatelné) pohledávky. Bylo by tedy logické vyložit úmysl zákonodárce při přijetí § 593 OZ jako úmysl k upuštění od uvedeného (dříve nevyhnutelného) nežádoucího postupu.

Úprava relativní neúčinnosti v OZ se dle důvodové zprávy inspiruje v odpůrcím řádu (čl. III. zákona č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí; tento čl. III dále jen „**odpůrcí řád**“). Úprava relevantních ustanovení v OZ je úpravě v odpůrcím řádu velmi podobná. Dle § 9 odst. 1 odpůrcího řádu: *„Odporovati právním jednáním jest oprávněn věřitel, jehož pohledávka jest vykonatelná, ať vznikla kdykoliv, nebyl-li exekucí na jmění dlužníkovu úplně uspokojen nebo lze-li předpokládati, že by úplného uspokojení nedošel.“* Ustanovení § 10 odpůrcího řádu pak obsahuje velmi podobný institut jako je výhrada dle § 593 OZ. Skutečnost, že dle § 9 odpůrcího řádu mohl věřitel odporovati zásadně až poté, co se jeho pohledávka stala vykonatelnou, podporuje nejen samotná textace § 9 odpůrcího řádu, ale též jeho § 11, který z uvedeného pravidla stanovil dvě výjimky. Odpůrcí řád tak v § 11 stanovil, že: *„Dříve, nežli se pohledávka věřitelova stala vykonatelnou, lze právnímu jednání odporovati: 1. námitkou ve sporu zahájeném proti věřiteli; 2. v*

řízení o rozvrhu výtěžku docíleného exekucí. Argumentem *a contrario* je nutné dospět k tomu, že pro podání standardní odpůrcí žaloby byla nutná vykonatelnost pohledávky. S ohledem na podobnost úpravy v OZ a absenci jakýchkoliv výjimek z obecného pravidla je autor přesvědčen, že ke stejnému závěru je nutné dojít i v případě OZ.

Příliš logické se při dané výslovné legislativní úpravě § 593 OZ nejeví ani to, že přerušení řízení z důvodu možné budoucí vykonatelnosti dovozené předchozí judikaturou, tedy dle § 109 odst. 2 písm. c) zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dle jen „OSŘ“), by bylo diskreční pravomocí soudu, nikoliv jeho povinností. Jestliže by soud neměl možnost žalobě v určitém čase vyhovět, nejevílo by se spravedlivým, aby v některých případech mohl odpůrcí žalobu zamítnout a v jiných případech řízení přerušit.

Prakticky jediným ustanovením, které se dle názoru autora může při současné právní úpravě na první pohled jevit jako podpora možnosti podat odpůrcí žalobu bez vykonatelné pohledávky, je § 154 odst. 1 OSŘ. V něm je stanoveno, že: *„Pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení.“* Na jeho základě by tak hypoteticky přicházela v úvahu aplikovatelnost shora odkazované judikatury, podle které postačí vykonatelnost v době rozhodnutí soudu. Jak však uvádí odborná literatura, *„stanovení okamžiku rozhodného pro zjištění skutkového stavu procesním předpisem samozřejmě nic nemění na normách hmotného práva, které upravují podmínky vzniku, změny či zániku subjektivních práv a povinností stran (R 14/75)“*, přičemž v důsledku § 154 odst. 1 OSŘ je rozhodné, zda ke dni vyhlášení rozhodnutí je prokázáno, zda (v minulosti) např. dané právo vzniklo.[2] Ustanovení § 154 OSŘ tak dle přesvědčení autora tohoto článku nelze interpretovat tak, že na jeho základě lze obecně připustit podání takové žaloby, které v době jejího podání nelze vyhovět (žaloby na plnění dosud nesplatné pohledávky apod.).

Závěrem autor článku pro čtenáře se zálibou v detailní gramatické interpretaci a v pravidlech češtiny uvádí, že jako podpůrný argument shora nastíněných závěrů lze využít i větnou skladbu § 589 odst. 1 OZ a její porovnání s větnou skladbou § 42a odst. 1 OZ 1964. Větná skladba § 589 odst. 1 OZ (a konstrukce normy) se jeví poměrně jasně. Hlavní větou (a dispozicí právní normy) je zde právo věřitele domáhat se (*„má věřitel právo domáhat se“*). Část ustanovení před touto hlavní větou (dispozicí), tedy věta *„zkracuje-li právní jednání dlužníka uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele“*, pak je vedlejší větou podmínkovou. Zároveň je, a to je v daném případě klíčové, hypotézou právní normy. Jen je-li naplněna tato hypotéza (podmínka), nastává dispozice (právo domáhat se). Jen za podmínky vykonatelnosti pohledávky a jejího krácení je dáno právo věřitele domáhat se určení neúčinnosti. Vykonatelnost pohledávky je zde tedy přímo podmínkou uplatnění práva věřitele.

Oproti tomu dikce § 42a odst. 1 OZ 1964 je komplikovanější. Na hlavní větu a dispozici normy (*„věřitel se může domáhat“*) navazuje vedlejší věta předmětná (*„aby soud určil“*). Tuto vedlejší větu dále rozvíjí další vedlejší věta předmětná (*„že dlužníkovy právní úkony ... jsou vůči němu právně neúčinné“*) a tuto opět rozvíjí další vedlejší věta, tentokrát podmínková (*„pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky“*). Vymahatelnost pohledávky a její krácení je zde tedy (zprostředkovaně) podmínkou vedlejší věty *„aby soud určil“*. Není tudíž hypotézou právní normy. Za splnění této podmínky tak soud může neúčinnost určit. Oproti tomu dispozice a věta hlavní (*„věřitel se může domáhat“*) není v § 42a odst. 1 OZ 1964 ničím podmíněna; § 42a OZ 1964 ve svém prvním odstavci neobsahuje hypotézu. Dle OZ 1964 tak nebylo vymahatelností pohledávky podmíněno právo domáhat se určení neúčinnosti, ale vymahatelností pohledávky byla podmíněna možnost soudu určit neúčinnost. I z tohoto gramatického hlediska tak mohla shora nastíněná judikatura obstát v případě OZ 1964, avšak není na místě ji aplikovat za účinnosti OZ.

Závěr

Shora uvedené argumenty dle autora tohoto článku vedou k závěru, že bez vykonatelné pohledávky nelze odpůřci žalobu dle § 589 odst. 1 OZ podat, a je-li taková žaloba podána, je nutné ji zamítnout. Nemá-li věřitel za dlužníkem dosud vykonatelnou pohledávku, může učiněním výhrady dle § 593 OZ zastavit běh lhůty pro uplatnění odpůřci žaloby a odpůřci žalobu podat poté, co se jeho pohledávka stane vykonatelnou, typicky je o ní pravomocně rozhodnuto v soudním řízení.

Mgr. Lukáš Dušek,
advokát

[BRODEC & PARTNERS s.r.o., advokátní kancelář](#)

Rubešova 162/8
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 247 215
e-mail: info@akbrodec.cz

---

[1] Viz R 12/2013 či dříve obdobně R 27/2000.

[2] LAVICKÝ, P., a kol. (2016). Občanský soudní řád. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer. Dostupné z <ASPI právní informační systém> [přístup dne 8. 11. 2016; komentář k § 154].

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)